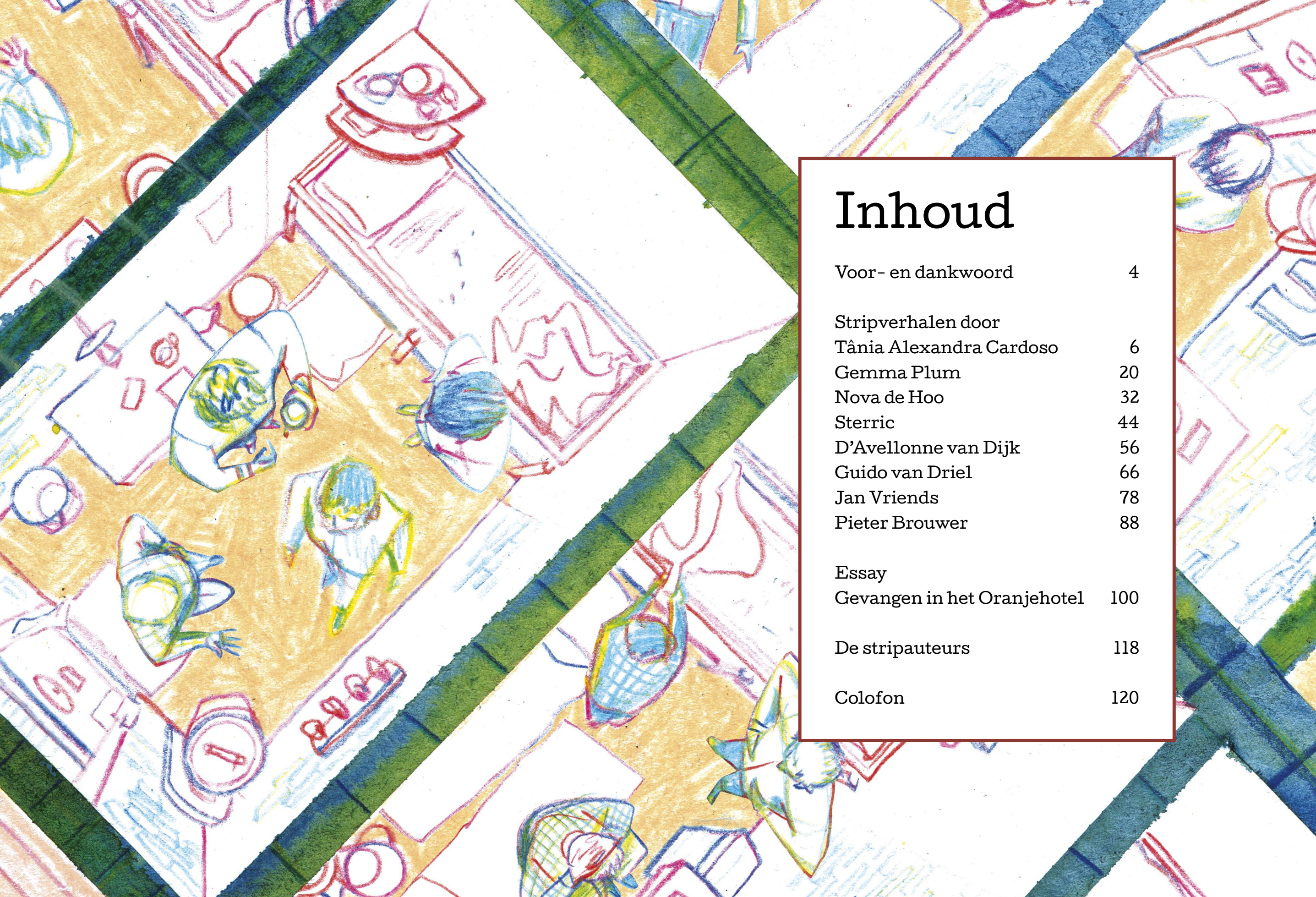

Inhoud

Voor- en dankwoord 4

Stripverhalen door
Tânia Alexandra Cardoso 6
Gemma Plum 20
Nova de Hoo 32
Sterric 44
D'Avellonne van Dijk 56
Guido van Driel 66
Jan Vriends 78
Pieter Brouwer 88

Essay
Gevangen in het Oranjehotel 100

De stripauteurs 118

Colofon 120

© CHRIS BOOMS

Voor- en dankwoord

Achter de hoge muren van de Penitenciaire Inrichting Scheveningen bevindt zich het Nationaal Monument Oranjestad (NM Oranjestad). De van origine 500 cellen werden kort na de Eerste Wereldoorlog gebouwd om de overvloed aan arrestanten vast te houden tot aan hun proces. Tussen 1940 en 1945 deed het gebouw dienst als *Polizeigefängnis* Scheveningen. De bezetter sloot hier ruim 25.000 mensen op voor verhoor en berechting vanwege kleine criminaliteit, levensovertuiging, afkomst of verzetswerk. Als eerbetoon aan deze laatste groep gevangenen kwam de cellenbarak al snel bekend te staan als het 'Oranjestad'.

Sommigen mochten na een tijd van gevangenschap hun normale leven vervolgen, maar voor de meesten was het Oranjestad het begin van een jarenlange gevangenschap in binnen- en buitenlandse kampen. Voor ruim 250 gevangenen was dit echter het eindpunt. Zij werden op de nabijgelegen Waalsdorpervlakte door de bezetter gefusilleerd.

Na de bevrijding richtte de commandant van de cellenbarak E.P. Weber de Stichting Oranjestad op, deels bestaand uit oud-gevangenen, om de herinnering aan de oorlogsjaren levend te houden. Het toegangspoortje aan de Van Alkemadeaan en Cel 601 werden

tot monument verklaard en in de gevangensmuur werd een reliëf geplaatst. Ook werd er vanaf 1946 een jaarlijkse herdenking georganiseerd met een stille tocht langs Cel 601.

De cellenbarak bleef tot 2009 in gebruik als deel van de Scheveningse gevangenis, waarna werd besloten om de cellenbarak open te stellen voor publiek. De opening van NM Oranjestad in 2019 luidde een nieuwe periode in voor de voormalige *Polizeigefängnis*. Met vaste- en tijdelijke tentoonstellingen, het Oranjestad Junior en talloze evenementen worden hier het verhaal en de betekenis van het Oranjestad met een steeds grotere doelgroep gedeeld. Met name de vele jonge bezoekers leren in Scheveningen via het verhaal van het Oranjestad en haar 'gasten' over de kwetsbaarheid van onze rechtsstaat.

Dit boek markeert een volgende stap in het bestaan van het NM Oranjestad. Ruim vijf jaar na de opening bieden de verhalen in dit boek een nieuwe blik op de vele gebeurtenissen die zich niet alleen binnen de muren van het Oranjestad, maar ook ver daarbuiten hebben afgespeeld. Het gaat over de gevangenen en hun bewakers, over het thuisfront en de nabestaanden. De auteurs hebben niet alleen vanuit een nieuw per-

© PAUL TOLENAAR

■ Links: replica van een metalen drinkbeker als herdenkingssouvenir, collectie NM Oranjestad (OH.0110). Boven: het kleine "Poortje" en de grote toegangspoort. Beide gaven tijdens de Duitse bezetting toegang tot het Oranjestad.

spectief verhalen weten te tekenen en schrijven, maar hebben zich ook gericht op nieuwe doelgroepen. Wij hopen met dit medium hernieuwde aandacht te vinden voor het verhaal van het Oranjestad en de betekenis ervan binnen onze geschiedenis alsmede voor de voortdurende kwetsbaarheid van vrijheid en de democratie.

Voor de totstandkoming van dit boek zijn we een groot aantal mensen dankbaarheid verschuldigd.

Kees Ribbens, senior onderzoeker & teamleider Publieksgeschiedenis NIOD en initiatiefnemer van *Het onvoorstelbare verbeeld*, die, geïnspireerd door de borduurwerken uit onze collectie, het idee opperde om ook de geschiedenis van het Oranjestad te vertellen in een strip. Tevens was hij kritische meelezer. De auteurs die op meesterlijke manier deze verhalen hebben weten te vangen in hun eigen hand. In alfabetische volgorde: Pieter Brouwer, Tânia Alexandra Cardoso, D'Avallonne van Dijk, Guido van Driel, Nova de Hoo, Gemma Plum,

Sterric en Jan Vriends. Voor hun hulp bij de productie die vaak verder reikte dan de verwachte verantwoordelijkheden: Chris Mokken en Wiebe Mokken van Uitgeverij Scratch en Erik de Graaf als curator. Vanuit het NM Oranjestad Maia Bijl, conservator en Bram Groenteman, projectleider, voor hun grote betrokkenheid bij dit project. De Stichting Beschermers van het NM Oranjestad voor de financiële bijdrage aan deze publicatie. En ten slotte de oud-gevangenen en hun nabestaanden, wier verhalen en giften het mogelijk maken om de herinnering aan het Oranjestad door te geven aan de volgende generaties.

Anke van der Laan
Directeur NM Oranjestad

